

СУЧАСНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ІНВЕСТУВАННЯ
ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ В УКРАЇНІ

MODERN TOOLKIT FOR HUMAN CAPITAL INVESTMENT IN UKRAINE

У статті проаналізовано сучасні тенденції та підходи до інвестування в людський капітал в Україні. Розглянуто основні складові людського капіталу – освіта, здоров'я, культурний та соціально-психологічний розвиток. Зазначено, що незважаючи на поступове зростання інвестицій в освіту та охорону здоров'я в попередні роки, у 2023 році спостерігається їх зниження через військові дії, економічну кризу та зміну бюджетних пріоритетів. Водночас фінансування культурного та соціально-психологічного розвитку знижується вже кілька років поспіль. Проаналізовано стан професійного навчання безробітних за підтримки Державної служби зайнятості. Відзначено загальне скорочення кількості осіб, охоплених таким навчанням, проте для окремих регіонів характерно зростання. Наголошено, що подальший розвиток людського капіталу є стратегічно важливим завданням для забезпечення конкурентоспроможності української економіки та суспільства.

Ключові слова: людський капітал, фінансування, освіта, духовний та фізичний розвиток, професійне навчання, безробіття.

The article analyzes current trends and approaches to investing in human capital in Ukraine. The main components of human capital are considered – education, health, cultural and socio-psychological development. It is noted that despite the gradual increase in investments in education and health care in previous years, there has been a decrease in 2023 due to hostilities, economic crisis and changes in budget priorities. At the same time, funding for cultural and socio-psychological development has been declining for several years in a row. The state of vocational training for the unemployed with the support of the State Employment Service is analyzed. A general reduction in the number of people covered by such training is noted, but for some regions, growth is characteristic. The level of employment after vocational training in 2023 was 83%. This is 2% more than in 2022. Such a high level of employment indicates that vocational training is an effective tool for increasing the competitiveness of the unemployed in the labor market. It is emphasized that the further development of human capital is a strategically important task for ensuring the competitiveness of the Ukrainian economy and society. Investing in human capital means spending and efforts aimed at developing and improving employee qualifications. This may include training, skills development, leadership development, and providing a supportive work environment. Human capital is an integral part of economic growth. People with high levels of education and qualifications are able to create more value, leading to increased production and income. Investments in human capital also help raise living standards by providing people with better employment and earnings opportunities. Ukraine should increase public funding for education and encourage businesses to invest in developing their employees. Such measures will allow citizens and employees of enterprises to improve their qualifications or master new skills and abilities. This will help the country overcome current challenges and get on the path of sustainable economic growth.

Key words: human capital, financing, education, spiritual and physical development, professional training, unemployment.

УДК 331.101.262:330.322.3(477)

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.10-6>

Дуга С.Ю.

аспірант,
Харківський національний
економічний університет
імені Семена Кузнеця

Duha Serhii

Kharkiv National University of Economics
named after Semyon Kuznets

Постановка проблеми/ Інвестиції в людський капітал є важливим фактором економічного розвитку та соціального прогресу країни. Вони сприяють підвищенню продуктивності праці, конкурентоспроможності економіки, добробуту населення.

У 2023 році спостерігається зниження обсягів фінансування розвитку людського капіталу в Україні. Це пов'язано з низкою факторів, зокрема з військовими діями в Україні, економічною кризою та змінами пріоритетів у бюджетній політиці.

Незважаючи на ці фактори, важливо продовжувати інвестувати в людський капітал, оскільки це є ключовим фактором для відновлення економіки України та забезпечення її довгострокового зростання.

Для підвищення ефективності інвестицій у людський капітал необхідно:

– розвивати ринок праці, щоб забезпечити рівні можливості для працевлаштування та професійного розвитку всіх громадян;

– покращувати якість освіти та професійної підготовки, щоб відповідати потребам ринку праці;

– забезпечити доступ до професійного навчання для всіх безробітних, незалежно від їхнього віку, рівня освіти та кваліфікації.

Метою статті є аналіз сучасного стану інвестицій у людський капітал.

В сучасних умовах людський капітал є важливим фактором економічного розвитку та соціального прогресу. Більшість економістів вважають, що людський капітал представляє собою сукупність витрат, вкладених у освіту, охорону здоров'я та інші інвестиції у розвиток людини. Сучасна економіка визначається застосуванням знань та інновацій як основних компонентів виробництва. У цьому контексті велике значення надається людському капіталу, що включає в себе знання, навички та робочий досвід працівників, і вважається ключовим фактором успіху. Країни з високим рівнем розвитку досягли свого статусу завдяки ефективному використанню людського капіталу своїх працівників [1, с. 160]. Сучасне виробництво потребує працівників, що володіють високим рівнем людського капіталу, який характеризується якісною високою професійною підготовкою, здатністю до творчого

мислення, самостійного прийняття рішень та досягнення високих результатів.

Використання людського капіталу сприяє збільшенню продуктивності праці, зменшенню витрат і підвищенню ефективності виробництва. Тому необхідно розроблення теоретико-методичного забезпечення такого напрямку його розвитку як інвестування.

Актуальність розбудови концепції людського капіталу має дві причини. Вона визначена загальною тенденцією розвитку сучасної науки, що проявляється у збільшенні уваги вчених до людських факторів. Вдруге, це визнання того, що мобілізація творчих можливостей людини є найбільш за все ефективним засобом досягнення економічного росту. Людський капітал є найціннішим ресурсом, оскільки він визначає конкурентоспроможність, економічне зростання та ефективність.

Різноманітні підходи вчених до вивчення концепції "людський капітал" свідчать про те, що розвиток теорії людського капіталу є процесом, під час якого накопичуються наукові погляди та теоретико-методологічні концепції щодо ролі та місця людини в економіці. Цей еволюційний процес ґрунтується на поєднанні та синтезі різних наукових шкіл і течій, а також на накопиченні ідей вчених різних часів. Теорія розвивалася поступово під впливом науково-технічного прогресу та змін у соціально-економічних відносинах протягом часу [2, с. 109].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні роки українські вчені, такі як О.Б. Бутнік-іверський, О.А. Грішнова, О.Г. Головніна, С.А. Жуков, О.М. Носик, Д.П. Мельничук, Є.А. Ревтюк, М.Г. Олієвська, О.І. Сахненко, Ю.Ю. Точилін, О.М. Чечель та інші, вивчали процеси формування, відтворення та використання людського капіталу в Україні. Вони показали, що людський капітал є економічним активом, який складається з знань, навичок та досвіду працівників. Крім того, вони розглянули зміст і складові процесу інвестування в людський капітал, який включає в себе освіту, професійну підготовку, підвищення кваліфікації та інші заходи [3].

Виклад основного матеріалу дослідження. Людський капітал, згідно з О.В. Ванкевич, представляє собою сукупність знань, навичок, вмінь, рівня інформованості, фізіологічних особливостей, професійної та географічної мобільності, а також психологічних рис особистості, рушійних потреб, мотивації та цінностей.

Особливе місце в понятійно-категоріальному апараті теорії людського капіталу має поняття інвестиції в цю форму капіталу.

Так, О. Грішнова провела детальний аналіз переваг вкладання в людський потенціал та визначення наступних переваг [4]:

1) інвестиції у розвиток трудового потенціалу призводять до значного зворотного ефекту, який

перевищує прибуток від вкладень у основний та оборотний капітал у кілька разів. Це пояснюється тим, що у ході створення та застосування людського потенціалу відсутній процес зношування; навпаки, спостерігається його вдосконалення через накопичення професійного досвіду;

2) загальна вигода від інвестицій у покращення трудового потенціалу перевершує суму користі, яку отримує кожен учасник інвестицій індивідуально;

3) інвестування у людський капітал приносить вигоди всім сторонам угоди. Робітник отримує підвищення зарплати, поліпшені умови праці та більше можливостей для професійного росту. Власник підприємства отримує більш високопродуктивних працівників, які можуть надавати більш конкурентоздатні товари та послуги. Держава отримує збільшення ВВП та підвищення добробуту громадян;

4) інвестиції в людський капітал представляють собою вклад у майбутнє, приносячи вигоди не лише в теперішньому, а й на протязі довгострокової перспективи.

В. Близнюк стверджує, що успіх людського розвитку обумовлений інвестиціями у такі фактори, як:

1) капітал освіти – це вкладення в людину, яке дозволяє їй отримати необхідні знання, уміння та навички для ефективної трудової діяльності. Він формується в освітніх установах на двох рівнях – загальноосвітньому та професійному;

2) здоровий капітал, що включає природний рівень здоров'я (генетично обумовлений) та набутий протягом життя, який залежить від дотримання цінностей здорового способу життя та вимагає відповідних витрат часу та фінансових ресурсів;

3) культурний капітал представляє собою внесок особи у свій духовний розвиток, що дозволяє краще розуміти себе та оточуючий світ, а також встановлювати глибокі зв'язки з іншими людьми;

4) соціально-психологічний капітал виступає важливою складовою розвитку особистості, сприяючи економічному розвитку, соціальному згуртуванню і загальному благополуччю суспільства [5, с. 191].

Під час формування людського капіталу особливу вагу мають витрати на збереження здоров'я. Здоров'я є важливим і цінним елементом для накопичення людського капіталу. Низький рівень тривалості життя в країні автоматично призводить до високого пріоритету інвестицій у сферу охорони здоров'я, що сприяє подовженню життя людини і, відповідно, тривалості функціонування людського капіталу підприємства. Забезпечення задовільного стану здоров'я сприяє підвищенню продуктивності праці, оскільки фізично міцні та здорові працівники можуть повніше використовувати свій людський капітал [6, с. 108].

Інвестиції в освіту представляють собою один з ключових факторів економічного розвитку. Ці інвестиції підвищують рівень знань і навичок працівників, що дозволяє їм працювати більш ефективно та створювати нові продукти та послуги. Інформація, знання та навички стають визначальними для успішного функціонування економіки та конкурентоспроможності країни.

Визначення поняття «інвестиції в людський капітал» відтворено в таблиці 1.

Інвестиції в людський капітал є необхідним заходом для забезпечення економічного зростання та соціального розвитку країни. Результати проведеного аналізу фінансування розвитку людського капіталу в Україні наведено в таблиці 2 [8].

Із наведених в таблиці 2 даних можна зробити висновок, що у 2019 році найбільший обсяг витрат був на фінансування освіти. Так, питома вага складала 4,81% від загального обсягу всіх бюджетних витрат. У 2020 році, у порівнянні з попереднім роком спостерігається збільшення обсягу витрат на освіту на 1199,7 млн гривень. У 2020 році, у 3,24 рази збільшено обсяги витрат на охорону здоров'я, це пов'язано з формуванням

Фонду боротьби з гострою респіраторною хворобою COVID-19, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2, та її наслідками. При цьому відбувається зменшення обсягів фінансування на духовний та фізичний розвиток на 140,6 млн грн у 2020 році. У 2021 році відбувається збільшення обсягів фінансування всіх категорій розвитку людського капіталу, наведених даних таблиці 2.

У 2022 році зменшуються обсяги витрат на фінансування освіти та на духовний та фізичний розвиток на 5329,0 млн грн та на 4919 млн грн відповідно. При цьому на 13672,7 млн грн збільшуються витрати на охорону здоров'я.

Станом на 01.12.2023 року відбувається зменшення обсягів витрат всіх категорій розвитку людського капіталу наведених в таблиці 2. Такі тенденції можуть бути пов'язані з такими факторами, як:

- військові дії в Україні, які призвели до скорочення доходів бюджету та збільшення витрат на оборону;
- економічна криза, яка також призвела до скорочення доходів бюджету;
- зміни пріоритетів у бюджетній політиці.

Таблиця 1

Визначення поняття «інвестиції в людський капітал»

Автор поняття	Поняття «інвестиції в людський капітал»
Г. Беккер	Витрати на отримання освіти, підвищення кваліфікації, виховання та інше.
Т. Шульц	Інвестиції в людський капітал – це вкладення коштів у розвиток людини з метою підвищення її продуктивності праці та доходів. Вони можуть здійснюватися у формі витрат на освіту, професійну підготовку, охорону здоров'я, міграцію та пошуки інформації.
В. Кавецький	Вкладення в розвиток людини, навіть якщо вони дорогі, приводять до збільшення доходу країни або підприємства.
М. Шишканов	Інвестиції – це вкладення грошей у бізнес з метою отримання прибутку в майбутньому.
А. Колосюк	Інвестиції в розвиток людини, спрямовані на підвищення її освітнього рівня, професійних навичок, продуктивності праці та якості життя, є процесом формування продуктивних здібностей людини.
А. Архипов	Вкладення в розвиток людини, спрямовані на підвищення її освітнього рівня, професійних навичок, продуктивності праці та якості життя, є інвестиціями в людський капітал.

Джерело: складено автором за матеріалами [7, с. 96]

Таблиця 2

Обсяги фінансування розвитку людського капіталу в Україні за рахунок бюджетних коштів в 2019–2023 рр.

Рік	Обсяг фінансування на охорону здоров'я		Обсяг фінансування на духовний та фізичний розвиток		Обсяг фінансування освіти	
	млн грн	Питома вага у загальних витратах, %	млн грн	Питома вага у загальних витратах, %	млн грн	Питома вага у загальних витратах, %
2019	38561,6	3,59%	9967,0	0,93%	51657,6	4,81%
2020	124925,3	9,70%	9826,4	0,76%	52857,3	4,10%
2021	170505,2	11,44%	15970,3	1,07%	63837,1	4,28%
2022	184267,8	6,81%	11051,3	0,41%	58508,1	2,16%
на 01.12.2023	161206,3	4,67%	10158,3	0,29%	52093,3	1,51%

Джерело: складено автором за матеріалами [8]

Можливості розвитку людського капіталу пов'язані не лише із спеціалізованою підготовкою фахівців для конкретних завдань, але також з розкриттям їх творчого потенціалу та стимулюванням професійного зростання протягом усього життя.

В першу чергу необхідно запровадити ринок праці, на якому усі учасники мають рівні можливості для працевлаштування та професійного розвитку, забезпечення його злагодженої роботи дозволяють досягти не тільки зростання вітчизняної економіки, але й відповідно вирішити нагальні проблеми самого ринку, що стримують його ефективно функціонування. Ринок праці є одним з найважливіших та найскладніших соціально-економічних інститутів ринкової економіки, функціонування якого залежить від різноманітних процесів, які відбуваються в суспільстві. Одними з головних завдань ринку праці є раціональне використання наявних трудових ресурсів, підвищення ефективності трудових відносин, зниження рівня безробіття та наближення його до природнього рівня, стійке зростання добробуту населення. Крім того, вітчизняний ринок праці дозволяє зароджувати нові інноваційні сегменти національної економіки, відроджувати базові галузі й тим самим дає можливість досягти соціальної стабільності та збільшити конкурентоздатність української економіки на світовому рівні [9].

Ринок праці – це сукупність усіх можливих працевлаштувань, вакансій та безробітних у певному регіоні чи країні. Це місце, де попит на працю (роботодавці, які шукають працівників) зустрічається з пропозицією праці (працівники, які шукають роботу). Ринок праці визначається рівнем зайнятості, рівнем безробіття, умовами праці, заробітною платою та іншими факторами, які впливають на працевлаштування.

Людський капітал, з іншого боку, відноситься до сукупності навичок, знань, навчання, досвіду та іншої людської працездатності, які можуть бути використані для створення матеріальних та нематеріальних благ.

Зв'язок між ринком праці і людським капіталом

Ринок праці визначає можливості для працевлаштування. Людський капітал впливає на шанси людей знайти роботу, оскільки навички, знання та досвід є важливими факторами для працевлаштування.

Ринок праці також визначає рівень заробітної плати та умови праці. Людський капітал може впливати на ці фактори, оскільки працівники з вищим рівнем навичок та досвіду часто мають можливість отримувати вищі зарплати та кращі умови праці.

Ринок праці може впливати на рішення людей про освіту та навчання, оскільки попит на певні навички та кваліфікації може змінюватися з часом. Людський капітал включає в себе рівень

освіти та навичок, які можуть відповідати вимогам ринку праці.

Людський капітал є ключовим чинником конкурентоспроможності економіки на світовому ринку. Якщо економіка має високо кваліфіковану, креативну та продуктивну робочу силу, це може позитивно вплинути на її успіх та конкурентоспроможність.

Отже, ринок праці і людський капітал тісно пов'язані, і розвиток одного може впливати на інший. Інвестування у розвиток людського капіталу може підвищити продуктивність праці та ефективність ринку праці, тоді як розвиток ринку праці може впливати на розвиток людського капіталу.

У умовах ринкової економіки важливо, щоб особа була належно освіченою, мала високі кваліфікації та виявляла творчий підхід до розв'язання завдань. Також вона повинна активно брати участь у економічних відносинах, мати власні інтереси та стимули до праці [10].

Одним із важливих напрямів інвестування в людський капітал є фінансування професійного навчання.

У таблиці 3 наведено дані щодо надання послуг Державною службою зайнятості у 2022–2023 роках безробітним, які проходили профнавчання та навчалися у центрах професійно-технічної освіти Державної служби зайнятості (далі ЦПТО ДСЗ) [11].

У 2023 році за підтримки Державної служби зайнятості професійне навчання пройшли 32,9 тис. безробітних. Це на 13,7 тис. осіб (або на 29,4%) менше, ніж у 2022 році. При цьому кількість безробітних, які навчалися у ЦПТО ДСЗ центрах професійно-технічної освіти становила майже 20 тис. осіб, що на 9,3 тис. осіб (або на 32,2%) менше, ніж у попередньому році.

Таке значне зменшення кількості безробітних, які проходили професійне навчання, пов'язане з низкою факторів, зокрема:

- воєнний стан в Україні, який призвів до значного зростання рівня безробіття;
- скорочення попиту на робочу силу внаслідок війни;
- обмеження доступу до навчальних закладів у деяких регіонах країни.

Незважаючи на загальне зменшення кількості безробітних, які проходили професійне навчання, у деяких регіонах України спостерігається збільшення цієї кількості. Зокрема, у Донецькій та Миколаївській областях у 2023 році кількість безробітних осіб, які проходили професійне навчання, збільшилася на 1 703 та 65 відповідно.

Також у 2023 році спостерігається збільшення кількості безробітних, які проходили навчання у ЦПТО ДСЗ. У Вінницькій, Донецькій, Запорізькій, Київській, Львівській, Миколаївській, Харківській та м. Києві. Таке зростання можна пояснити тим,

Надання послуг Державною службою зайнятості у 2022–2023 роках безробітним, які проходили профнавчання та навчалися у центрах професійно-технічної освіти Державної служби зайнятості

	Чисельність безробітних, які проходили профнавчання, осіб				Чисельність безробітних, які проходили навчання в ЦПТО, осіб			
	2022	2023	у порівнянні з минулим роком		2022	2023	у порівнянні з минулим роком	
			%	+ (-)			%	+ (-)
Україна	46 621	32 898	70,6	-13 723	28 890	19 601	67,8	-9 289
Вінницька	2 017	1 469	72,8	-548	1 053	1 170	111,1	117
Волинська	1 897	1 227	64,7	-670	1 222	579	47,4	-643
Дніпропетровська	5 214	3 003	57,6	-2 211	2 841	1 283	45,2	-1 558
Донецька	1 714	3 417	199,4	1 703	718	2 180	у 3,0 р.	1 462
Житомирська	1 665	1 067	64,1	-598	978	532	54,4	-446
Закарпатська	793	608	76,7	-185	135	68	50,4	-67
Запорізька	294	140	47,6	-154	2	9	у 4,5 р.	7
Івано-Франківська	3 651	2 515	68,9	-1 136	2 027	1 413	69,7	-614
Київська	1 211	809	66,8	-402	272	308	113,2	36
Кіровоградська	1 872	1 183	63,2	-689	1 137	381	33,5	-756
Луганська	441	150	34,0	-291	392	150	38,3	-242
Львівська	2 862	2 723	95,1	-139	1 381	1 576	114,1	195
Миколаївська	819	884	107,9	65	336	498	148,2	162
Одеська	2 963	1 249	42,2	-1 714	2 793	1 128	40,4	-1 665
Полтавська	3 176	1 959	61,7	-1 217	2 274	1 524	67,0	-750
Рівненська	3 679	3 102	84,3	-577	2 972	2 456	82,6	-516
Сумська	1 858	900	48,4	-958	1 841	807	43,8	-1 034
Тернопільська	1 466	711	48,5	-755	963	405	42,1	-558
Харківська	2 558	2 486	97,2	-72	1 675	1 912	114,1	237
Херсонська	842	45	5,3	-797	821	43	5,2	-778
Хмельницька	2 173	1 153	53,1	-1 020	1 398	615	44,0	-783
Черкаська	860	562	65,3	-298	269	159	59,1	-110
Чернівецька	778	587	75,4	-191	281	136	48,4	-145
Чернігівська	1 472	671	45,6	-801	1 108	267	24,1	-841
м. Київ	346	278	80,3	-68	1	2	у 2,0 р.	1,0

Джерело: складено автором за матеріалами [11]

що ЦПТО ДСЗ є найбільш доступним та ефективним способом отримання професійної освіти для дорослого населенню.

Рівень працевлаштування після професійного навчання у 2023 році становив 83%. Це на 2% більше, ніж у 2022 році. Такий високий рівень працевлаштування свідчить про те, що професійне навчання є ефективним інструментом для підвищення конкурентоспроможності безробітних на ринку праці.

Інвестиції в людський капітал означають витрати та зусилля, спрямовані на розвиток та покращення кваліфікацій працівників. Це може включати навчання, підвищення кваліфікації, розвиток лідерських навичок, а також забезпечення сприятливого робочого середовища.

Людський капітал – це невід’ємна частина економічного зростання. Люди з високим рівнем освіти та кваліфікації здатні створювати більше цінностей, що призводить до збільшення виробництва та доходів. Інвестиції в людський капітал також сприяють підвищенню рівня життя, оскільки забезпечують людям кращі можливості для працевлаштування та заробітку.

Україна повинна збільшити державне фінансування освіти та стимулювати підприємства вкладати в розвиток своїх працівників [12].

На основі проведеного аналізу можна зробити такі **висновки**:

– Інвестиції в людський капітал є важливим фактором економічного розвитку та соціального прогресу.

– В Україні спостерігається тенденція до зменшення обсягів фінансування розвитку людського капіталу, що пов'язано з військовими діями, економічною кризою та змінами пріоритетів у бюджетній політиці.

– Професійне навчання є важливим напрямом інвестування в людський капітал, проте в 2023 році кількість безробітних, які проходили професійне навчання, значно зменшилася.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Плаксюк О., Горватова В., Якушев О. Людський капітал як фактор підвищення ефективності та конкурентоспроможності компанії. *Академічний огляд*. 2023. № 1(58). С. 160–174. URL: <https://acadrev.duan.edu.ua/images/PDF/2023/1/13.pdf> (дата звернення: 10.02.2024).
2. Хаврова К.С., Кожухова Т.В. Людський капітал – головна умова щодо забезпечення конкурентоспроможності національної економіки. *Економіка і організація управління*. 2021. № 3 (43). С. 109–122. URL: <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/11127/11026> (дата звернення: 10.02.2024).
3. Яців І.Б. Інвестиції домогосподарств України в людський капітал. *Ефективна економіка*. 2021. № 9. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9254> (дата звернення: 10.02.2024). DOI: 10.32702/2307-2105-2021.9.5
4. Грішнова О. Інвестування в людський капітал у системі чинників забезпечення гідної праці : монографія. Київ : КНЕУ, 2015. 222 с.
5. Козакевич А.С., Оцінка ефективності інвестицій в людський капітал підприємства. *Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного (економічні науки)*. 2019. № 1(39). С. 191–198.
6. Назаренко Ю.О. Інвестиційний контекст формування і розвитку людського капіталу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. № 19(2). С. 108–111.
7. Ярмоленко, Ю., Іващенко Т., Гуляєва Л., Мацьоха Т. Людський капітал у системі економічних категорій ринку праці: теоретичні аспекти. *Економічний дискурс*. 2021. № 1(3–4). С. 96–103. URL: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2021-2-10> (дата звернення: 10.02.2024).
8. Мінфін. Сайт про фінанси в Україні. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/> (дата звернення: 10.02.2024).
9. Крилов Д.В. Сучасні аспекти розвитку ринку праці в Україні. *Проблеми сучасних трансформацій*. 2023. № 9. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-9-03-04/2023-9-03-04> (дата звернення: 10.02.2024).
10. Луценко Г. Інвестиції в людський капітал та їх особливості: *Матеріали наукової конференції*. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1211> (дата звернення: 10.02.2024).
11. Аналітична та статистична інформація. Державна служба зайнятості України. URL: <https://dcz.gov.ua> (дата звернення: 10.02.2024).
12. Єпіфанова І.Ю. Інвестування в людський капітал на підприємствах як фактор підвищення потен-

ціалу підприємства. Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Вінниця, 12 березня 2021р.). URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/fiip/fiip2021/paper/viewFile/11147/9249> (дата звернення: 10.02.2024).

REFERENCES:

1. Plaksiuk O., Horvatova V., Yakushev O. (2023) Liudskiy kapital yak faktor pidvyshchennia efektyvnosti ta konkurentospromozhnosti kompanii [Human capital as a factor of increasing the efficiency and competitiveness of the company]. *Akademichnyi Ohliad – Academic review*, vol. 1(58), pp. 160–174. Available at: <https://acadrev.duan.edu.ua/images/PDF/2023/1/13.pdf> (accessed February 10, 2024).
2. Khavrova K.S., Kozhukhova T.V. (2021) Liudskiy kapital – holovna umova shchodo zabezpechennia konkurentospromozhnosti natsionalnoi ekonomiky [Human capital is the main condition for ensuring the competitiveness of the national economy]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia – Economics and management organization*, vol. 3(43), pp. 109–122. Available at: <https://jeou.donnu.edu.ua/article/view/11127/11026> (accessed February 10, 2024).
3. Iatsiv I.B. (2021) Investytsii domohospodarstv Ukrainy v liudskiy kapital [Investments of Ukrainian households in human capital]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, vol. 9. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9254> (accessed February 10, 2024).
4. Hrishnova O. (2015) Investuvannia v liudskiy kapital u systemi chynnykiv zabezpechennia hidnoi pratsi: monohrafiia [Investing in human capital in the system of factors for ensuring decent work: monograph]. Kyiv: KNEU. (in Ukrainian)
5. Kozakevych A.S. (2019) Otsinka efektyvnosti investytsii v liudskiy kapital pidpriemstva [Evaluation of the effectiveness of investments in the human capital of the enterprise]. *Zbirnyk naukovykh prats TDAU imeni Dmytra Motornoho (ekonomichni nauky) – A collection of scientific works of the Dmytro Motorny Technical University (economic sciences)*, vol. 1(39), pp. 191–198.
6. Nazarenko Yu.O. (2018) Investytsiynyi kontekst formuvannia i rozvytku liudskoho kapitalu [Investment context of formation and development of human capital]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu – Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*, vol. 19(2), pp. 108–111.
7. Iarmolenko, Yu., Ivashchenko T., Hulciaeva L., Matsokha T. (2021) Liudskiy kapital u systemi ekonomichnykh katehorii rynku pratsi: teoretychni aspekty [Human capital in the system of economic categories of the labor market: theoretical aspects]. *Ekonomichnyi dyskurs – Economic discourse*, vol. 1(3–4), pp. 96–103. Available at: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2021-2-10> (accessed February 10, 2024)
8. Minfin. Sayt pro finansy v Ukrayini [Minfin. Site about finances in Ukraine]. Available at: <https://index.minfin.com.ua> (accessed February 10, 2024).
9. Krylov D.V. (2023) Suchasni aspekty rozvytku rynku pratsi v Ukraini [Modern aspects of labor market development in Ukraine]. *Problemy suchasnykh*

transformatsii – Problems of modern transformations, vol. 9. Available at: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-9-03-04/2023-9-03-04> (accessed February 10, 2024).

10. Lutsenko H. Investytsii v liudskiy kapital ta yikh osoblyvosti: materialy naukovoï konferentsii [Investments in human capital and their features]. *Materialy naukovoyi konferentsiyi – Materials of the scientific conference*. Available at: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1211> (accessed February 10, 2024).

11. Analychna ta statystychna informatsiia. Derzhavna sluzhba zainiatosti Ukrainy [Analytical and statis-

tical information. State Employment Service of Ukraine]. Available at: <https://dcz.gov.ua> (accessed February 10, 2024).

12. Iepifanova I.Yu. (2021) Investuvannia v liudskiy kapital na pidpriemstvakh yak faktor pidvyshchennia potentsialu pidpriemstva [Investing in human capital at enterprises as a factor in increasing the enterprise's potential]. *Materialy IV Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (Vinnytsia, March 12th, 2021). Available at: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/fiip/fiip2021/paper/viewFile/11147/9249> (accessed February 10, 2024).